

”MINUN TÄYTYY PÄÄSTÄ SELVILLE MERESTÄ”

Muumipapan luontosuhde teoksissa *Muumipapan urotyöt* sekä *Muumipappa ja meri*

Ellamari Koutonen

Kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kirjallisuudentutkimus
2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Ekokritiikki ja posthumanismi	6
2.1	Ekokritiikki lastenkirjallisuudessa	6
2.2	Posthumanismi	7
2.3	Luonto-kulttuuri dualismi	7
2.4	Nature in Culture -matriisi	8
3	Muumipapan suhde luontoon	10
3.1	Omistajuus	10
3.2	Muokkaaminen	12
3.3	Inhimillistäminen	13
4	Teokset NatCul-matriisilla	15
4.1	Muumipapan urotyöt	15
4.2	Muumipappa ja meri	18
5	Päätäntö	20
	Lähteet	21

1 Johdanto

Tässä tutkielmassa pohdin, millainen on luontosuhde teoksissa Tove Jansson (1914–2001) *Muumipapan urotyöt*¹ sekä *Muumipappa ja meri*². Tarkastelen luontosuhdetta ja sen kehitystä erityisesti Muumipapan hahmon kautta. Pääkysymystä tukevana apukysymyksenä on, esiintyykö luonto subjektina vai objektina. Teoreettinen viitekehys perustuu ekokriittisiin lähtökohtiin ja tutkimusmetodini on kohdeteosten lähiluku. Käytän myös hyväksi Bergen University Collegessa perustetun, nykyään Western Norway University of Applied Sciences (HVL) ammattikorkeakoulussa toimivan Nature in Children's Literature and Culture - tutkimusryhmän luomaa *Nature in Culture -matriisia*. Ekologisen luennan merkitys kirjallisuudentutkimuksessa on korostunut viime vuosikymmeninä. Koen, että tutkielmani avulla päästään lähemmäksi luonnon käsittelyä ei-inhimillisestä ja inhimillisestä näkökulmasta sekä pyritään purkamaan näiden vastakkainasettelua.

Tutkimustausta tässä tutkielmassa perustuu ensisijaisesti kolmeen antologiaan. Ensimmäinen on ekokriittisen tutkimuksen historiaa, käsitteitä ja menetelmiä suomalaislukijoille esittelevä Toni Lahtisen ja Markku Lehtimäen toimittama ekokriittinen artikkeliantologia *Äänekäs kevät* (2008). Toinen on luontokäsityksiä lastenkirjallisuudessa käsittelevä Toni Lahtisen, Maria Laakson ja Päivi Heikkilä-Halttusen ekokriittinen tutkimusantologia *Tapion tarhoista turkistarhoille* (2011). Kolmas on laaja artikkeliantologia *Ecocritical Perspectives on Children's Texts and Cultures* (2018, Nina Goga ym.). Sen toimittajat ovat nostaneet teoksessa esiin länsimaisessa kulttuurissa vallitsevan ajatuksen lapsen ja luonnon läheisestä yhteydestä, joka on antanut tälle tutkijaryhmälle alkusysäyksen lähteä tutkimaan pohjoismaista lastenkirjallisuutta ekokriittisestä perspektiivistä.

Muumien luontosuhteesta on tehty jonkin verran tutkimusta. Esimerkiksi muutamia pro gradu -töitä³, Sirke Happonen artikkeli ”Hilpeä muumiapokalypsi” (2011), joka keskittyy luonnonkatastrofiin teoksessa *Muumipeikko ja pyrstötähti* sekä Maria Laakson artikkeli ”Mies ja hänen saarensa” (2011), joka tarkastelee *Muumipappa ja meri* -teosta ekofeministisen linssin läpi. Omassa kandidaatintutkielmassani merkillepantavaa on valitut teokset, *Muumipapan*

¹ Muumipapan urotyöt alkuperäisteos ruots. *Muminpappans bravader: berättade av honom själv* 1950, myöh. *Muminpappans memoarer* 1968.

² Muumipappa ja meri alkuperäisteos ruots. *Pappan och havet* 1965.

³ Kirjavainen Hanna 2009. *Matka muumiperheen mielenmaisemiin. Ekokriittinen ja ekopsykologinen näkökulma Tove Janssonin teokseen Pappan och havet*. Pro gradu -työ. Tampereen yliopisto.
Numminen, Ida 2013. *Vuodenaika, luontosuhde ja luontokuvaus Tove Janssonin teoksissa Taikatalvi ja Muumilaakson marraskuu*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto.

urotyöt sekä *Muumipappa ja meri*, joiden kautta pääsee tutustumaan Muumipapan fiktiiviseen luontosuhteeseen sekä hänen nuoruusvuosiltaan että vanhemmuudessaan. Ekokriittistä tutkimusta juuri näistä muumiteoksista ei ole tehty. Yleensäkin muumiteoksia tutkittaessa tutkimus on keskittynyt hahmoihin ja heidän representaatioonsa. Uskon, että tutkielmani avaa uusia näkökulmia teoksiin ja ekokriittisen linssin läpi katsominen lisää aiheen ajankohtaisuutta.

Käsittelen Muumipapan luontosuhdetta kolmen eri aspektin kautta: luonnon omistajuuden, muokkaamisen ja inhimillistämisen kautta. Kaksi ensimmäistä korostavat luonnon objektiivisuutta ja ei-inhimillisyyttä, kun taas inhimillistäminen korottaa luonnon subjektin asemaan.

Tove Janssonista ja luonnosta puhuttaessa painotetaan paljon hänen rakkauttaan mereen, johon vaikuttivat erityisesti Janssonin perheen lapsuudenkesät ja niiden viettäminen Porvoon saaristossa Pellingissä. Janssonin elämän kaikkiin vaiheisiin voidaankin liittää juuri saaristo ja meri. Hän vietti myös myöhemmällä aikuisiällään aikaa saaristossa, pienellä omalla saarella Klovharussa yhdessä kumppaninsa Tuulikki Pietilän kanssa lähes kolmekymmentä kesää (Karjalainen 2013, 206; Laakso 2016, 148). Näistä vuosista inspiroituneena Jansson kirjoitti myös kirjan *Haru, eräs saari* (1996).

”Tove ei ollut luonnontutkija, jota kiinnostaa lajien tunnistaminen, vaan mielikuviutus oli hänen maailmaansa”, Per Olov kertoo sisarensa suhteesta luontoon (Malve-Tamminen 2009). Jansson allekirjoitti 1990-luvulla *Animalian* turkistarhausta vastustavan vetoimuksen, mutta hän ei ollut mediassa esillä oleva ympäristön puolestapuhuja tai ympäristövaikuttaja. Ylipäättään ihmisten suhde mereen ja sitä koskeva keskustelu on muuttunut vasta verrattain myöhään aktivistisempaan suuntaan. (Turun yliopisto 2022.)

Latva ja Leskelä-Kärki toteavat, että Janssonille meri oli arjen elinympäristön lisäksi myös symboli koko elämälle ja taiteilijuudelle. Meri ja sen erilaiset ilmiöt ovat mukana hänen taiteessaan toistuvasti. (Latva & Leskelä-Kärki 2022, 9.) Meri on läsnä muumikirjojen lisäksi myös Janssonin novelleissa, hänen omaelämäkerrallisissa teksteissään ja useissa hänestä kirjoitetuissa lehtijutuissa. Janssonin eletty elämä saaristossa ja meren äärellä on vaikuttanut suuresti hänen taiteellisiin teoksiinsa ja teosten tapahtumat ja henkilöt saattavat sisältää pohjan todellisuudessa – tämän Jansson on itsekin myöntänyt. (Latva & Leskelä-Kärki 2022, 12.) Saaret olivat Janssonille myös yksinäisyyden ja eristäytymisen paikkoja. Ne eivät siis edustaneet pelkkää auvoista, omakohtaista saaristolaiselämää. (Laakso 2016, 149.)

Jansson kuvaa usein teoksissaan veden, saarten ja luonnon sulautumista yksilöön. Luonto inhimillistyy tai ihminen muuntuu osaksi jotain luontokappaletta. Toisaalta monet luonnonilmiöt, kuten sade, myrsky tai sumu, asettuvat metaforaksi jollekin inhimilliselle tunteelle. (Latva & Leskelä-Kärki 2022, 18.) Tämä on nähtävissä myös käsittelemissäni teoksissa.

Jansson viihtyi parhaiten saaristossa ja koki saariasumisen kodikseen. Oman saaren omistaminen oli Janssonille tärkeä haave, josta hän puhui myös haastatteluissaan. Myös haave saarella sijaitsevasta majakasta oli läsnä ja päätyi myös *Muumipappa ja meri* -teoksen sivuille. Janssonin lapsuudessa he olivat retkeilleet Glosholmin saarella, jossa oli ollut muurattu majakka. (Westin 2008, 326.)

2 Ekokritiikki ja posthumanismi

Ekokritiikki on tutkimussuuntaus, jonka painopiste on kirjallisuuden ympäristöllisissä merkityksissä. Se kiinnittää huomiota siihen, millaisia merkityksiä annamme luonnolle ja kuinka kohtelemme luontoa kirjallisuudessa. Ekokritiikki kysyy myös, kuinka kirjallinen toimintamme on vaikuttanut meidän luontosuhteemme kehitykseen ja kuinka luonto on näyttäytynyt kirjallisuudessa. (Lahtinen & Lehtomäki 2008, 8–9.) Ekokritiikki on monitieteinen ja rajoja ylittävä tutkimussuunta ja sen määrittely on kirjallisuuden saralla ollut liikkeessä, sillä se on suhteellisen tuore tieteenala (Lahtinen & Lehtomäki 2008, 13). Yhtenä kritiikkinä sitä kohtaan onkin esitetty sen omalakisien metodologian puuttumista, mutta toisaalta sen esittämien kysymysten luonne vaatii poikkitieteellisyyttä ja useita eri metodeja (Korhonen 2022). Greg Garrard teoksessaan *Ecocriticism* (2012, 5) määrittelee ekokritiikin tutkimukseksi ihmisen ja ei-ihmisen välisistä suhteista läpi kulttuurihistorian, joka sisältää kriittisen analyysin termistöä ihmisestä. Ekokritiikki ottaa muutenkin kriittisen näkökulman ihmisyyteen, ihmisen rooliin sekä velvollisuuksiin tai oikeuteen hallita.

2.1 Ekokritiikki lastenkirjallisuudessa

Ympäristöherätys 1960-luvulla sai aikaan sen, että myös lasten- ja nuortenkirjoissa alettiin käsitellä ympäristöteemoja enenevässä määrin ja nimenomaan luonnonsuojelun ja ympäristöhuolen näkökulmasta (Laakso ym. 2011, 9). 1970-luvulla television yleistymisen koodissa ja lapsiperheiden arjessa laajensi suomalaisten maailmankuvaa, kuten myös tiedon aikaisempaa nopeampi leviäminen. 1970-luvun ajattelumalli asetti paineita kantaaottavimpiin ja totuuspohjaisempiin tuotantoihin myös lastenkirjallisuudessa. Ruotsalaisesta lastenkirjallisuudesta saatiin vaikutteita kantaaottaviin aiheisiin, mutta niihin tartuttiin Suomessa vasta myöhemmin. (Heikkilä-Halttunen 2011, 195.) Luonto on ollut läsnä toki suomalaisessa kirjallisuudessa jo sen alkuaskelilta, aina Aleksis Kiven *Seitsemästä veljeksestä* (1870) lähtien. Lastenkirjallisuus luotiin alun perin valistamaan lapsia ja kasvattamaan heitä, joten ekologisilla lastenteksteillä voidaan nähdä myös valistava ja didaktinen tarkoite lastenkirjallisuuden kaanonin valossa. Toki lastenkirjallisuudella on nykyään muitakin kuin valistuksellisia päämääriä. Ekologiset aiheet ovat läsnä lastenkirjallisuudessa koko ajan, koska ne ovat pinnalla ympäröivässä yhteiskunnassa.

2.2 Posthumanismi

Ekokritiikki on läheisessä yhteydessä posthumanistiseen ajatteluun. Termillä on useita määritteitä. Tässä tutkielmassa käytän *kriittisen posthumanismin* käsitettä, joka ei korota ihmistä muiden lajien yläpuolelle. Kriittinen posthumanismi pyrkii irtautumaan ihmisen erityisasemasta ja tarkastelee ihmistä osana kaikkea elollista. (Raipola 2014, 35–36.) Posthumanismi ja ekokritiikki nähdään usein rinnakkaisina suuntina. Niiden eroja ovat suuntausten oma tieteellinen historia sekä aineisto ja teoria. Lisäksi posthumanismi nähdään usein enemmän teknologisesti orientoituneena, kun taas ekokritiikki voidaan nähdä enemmän orgaanisesta aineksestä kiinnostuneena. (Lummaa & Rojola 2014, 22.) Posthumanistiselle ajattelulle on ominaista ajatus siitä, ettei ihmistä koroteta suhteessa ei-inhimilliseen. Ihmistä ei siis pidetä yliverlaisena fyysisten tai psyykkisten ominaisuuksiensa ansiosta suhteessa ei-inhimilliseen. Se on siis ihmisyyden subjektiivisuuden kritiikkiä. (Lummaa & Rojola 2014, 14.) Sen avulla voidaan tutkia esimerkiksi luonnon ja kulttuurin dikotomiaa ja vastakkainasetteluista syntyviä valta-asetelmia (Lummaa & Rojola 2014, 19). Posthumanismi pyrkii haastamaan vakiintuneita käsityksiämme ei-inhimillisestä sekä luonnon ja kulttuurin suhteesta (Lummaa & Rojola 2014, 21.) Samanaikaisesti posthumanismi myös pyrkii eroon inhimillisen ja ei-inhimillisen kahtiajaosta ja avaa mahdollisuuden näiden sekoittumiselle.

2.3 Luonto-kulttuuri dualismi

Sana kulttuuri tulee latinan sanasta *cultura*, joka tarkoittaa viljelystä, muokkausta, kehitystä tai jalostusta⁴. Englannin kielen sana *nature* (suom. luonto) taas tulee latinan sanasta *natura*, joka tarkoittaa syntyä⁵. Luonnon ja kulttuurin kaksijakoisuuden syntyhistorian ymmärtäminen auttaa ympäristönsuojelijoita ja päätöksentekijöitä määrittämään uuden tulevaisuuden ihmisen ja luonnon suhteissa. Luonnon ja kulttuurin välinen kuilu on käsitys ihmisen ja ympäristön välisestä kaksijakoisuudesta. Varhaiset antropologit etsivät teoreettista näkemystä luonnon ja kulttuurin välisistä jännitteistä, mutta nykyään katsotaan, ettei näitä kahta entiteettiä voi erottaa toisistaan, vaan ne toimivat limittyvässä suhteessa toisiinsa. (Haila 1993, 2; Haila 2000, 155.) Eläintieteilijä Yrjö Haila on todennut, että kulttuuri-luonto-dualismi on viime kädessä haitallista ja se pitäisi haastaa. Tämä on laajalti hyväksytty johtopäätös viimeaikaisissa filosofisissa keskusteluissa ihmiskunnan ja luonnon välisestä suhteesta (Haila 2000, 155). Haila toteaa, että vaikka totalisoivaa dualismia ei voida haastaa totalisoivalla vaihtoehdolla, on mahdollista rakentaa kontekstikohtaisia vaihtoehtoja, jotka osoittavat, että kulttuuri ja luonto

⁴ Streng, Adolf V 1955. *Latinalais-suomalainen sanakirja*, s.v. cultura

⁵ Streng, Adolf V 1955. *Latinalais-suomalainen sanakirja*, s.v. natura

kuuluvat yhteen. Tämä vaatii asianmukaisia analyttisiä työkaluja – haasteena on kehittää konkreettisia analyyseja sosioekologisesta monimutkaisuudesta. (Haila 2000, 156.) Tutkielmaani olen valinnut analyttiseksi työkaluksi Nature in Children's Literature and Culture -tutkimusryhmän luoman Nature in Culture -matriisin (myöhemmin NatCul-matriisi), joka tukee havaintojen tekemistä tutkittavasta kirjallisuudesta.

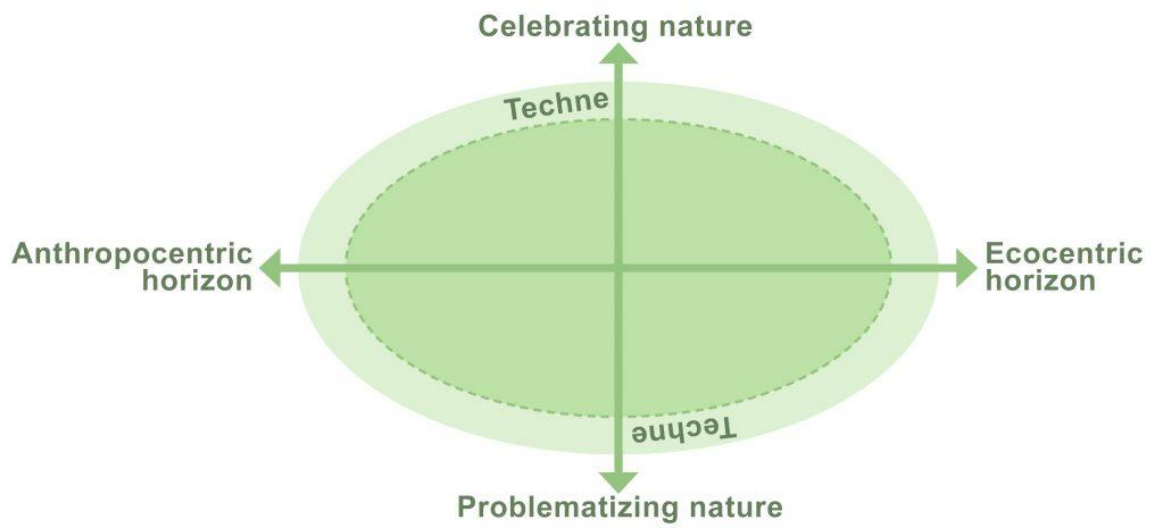
2.4 Nature in Culture -matriisi

Nature in Culture -matriisi on Nature in Children's Literature and Culture -tutkijaryhmän luoma matriisi (kuva 1), jonka avulla pystyy asettamaan lastenkirjallisuuden teoksia tai esimerkiksi teosten hahmoja ja tapahtumia ekokriittiselle matriisille. NaChiLit-ryhmän päätavoitteensa on kartoittaa ja analysoida luonnon representaatioita lasten ja nuorten kirjallisuudessa ja kulttuurissa. He myös tutkivat, kuinka opettajaopiskelijoiden, lasten ja nuorten vuorovaikutus kirjallisten tekstien kanssa muokkaa lasten ympäristötietoisuutta (Goga ym., 2018, 5). Matriisia voi käyttää analyttisen luennan havaintojen tukena. Se on siis visualisoiva työkalu, jonka avulla voi havainnollistaa omia kirjallisuustieteellisiä löydöksiään. Goga mainitsee, ettei matriisille asettumista pidä nähdä kiinteänä, vaan jatkumona, ja että yksi teksti voi siirtyä tässä matriisissa tarinan aikana tai useita hahmoja tai kohtia voidaan sijoittaa tämän matriisin eri kenttiin (Goga ym. 2018, 12).

Nature in Culture -matriisi on käsitteellinen työkalu. Matriisi perustuu ryhmän yhteisiin lukemisiin ja keskusteluihin keskeisistä ekokriittisistä käsitteistä ja teksteistä ja yhdistettyyn asiantuntemukseen lasten- ja nuortenkirjallisuuden ja -kulttuurin aloilla. Matriisi on muodoltaan koordinaattijärjestelmä, jossa voidaan keskustella erilaisista kulttuuri-ilmaisista: pystysuoralta jatkumolta löytyvät ääripäistä luonnon juhlistaminen ja luonnon problematisointi, kun taas horisontaalinen jatkumo vaihtelee ihmiskeskeisestä ekosentriseen horisonttiin. Koordinaatistossa olevat viivat ovat tapa kuvata, miten luontokuvat ovat riippuvaisia siitä, miten ihminen asemoi itsensä luonnossa sekä ontologisella että arkipäivän tasolla. (Goga ym. 2018, 12.)

Matriisia rajoittaa kolmas ulottuvuus eli tekninen ulottuvuus, *techne*. Tekninen ulottuvuus osoittaa sen, että lasten ja nuorten tekstit ja kulttuurit ovat jo ilmaistuja ja siten muotoiltuja luonnonesityksiä. Lisäksi se kiinnittää huomion biotekniikan viimeaikaiseen kehitykseen, jossa luonto on yhä enenevässä määrin kulttuuristen vaikutusten ja ihmisten manipuloinnin alainen. Matriisi on ajateltu orgaaniseksi ajatushahmoksi, koska se on kehittynyt ajan myötä ja

vastauksena erilaisiin teksteihin (kirjallisuuteen ja kriittisiin) ja tieteellisiin keskusteluihin.
(Goga ym. 2018, 13.)

Kuva 1. Nature in Culture -matriisi eli NatCul-matriisi

3 Muumipapan suhde luontoon

Käsittelen Muumipapan luontosuhdetta kolmen ominaisuuden, omistajuuden, muokkaamisen ja inhimillistäminen, kautta. Nämä edellä mainitut ominaisuudet ovat ekokritiikissä muutenkin usein esiin nousevia asioita. Käsitelläänkö luontoa subjektina vai objektina? Mikä rooli fyysisellä tapahtumapaikalla on juonessa? Luonnon omistajuus ja muokkaaminen tekevät luonnosta ja ympäristöstä enemmän objektin, kun taas inhimillistäminen kohottaa sen subjektin asemaan. Artikkelissaan ”Mies ja hänen saarensa” Maria Laakso on käsitellyt *Muumipappa ja meri* -teosta ja Muumipapan maskuliinisuuden kuvaa. Hän esittää, että teos toisintaa kaavaa villistä luonnosta tilana, jossa mies voi toteuttaa omaa maskuliinista identiteettiään (Laakso 2011, 163). Toisaalta Laakso toteaa artikkelissaan ”Saarten monet merkitykset Tove Janssonin tuotannossa”, että Janssonia saari kiinnostaa sen rajatun tilan ja pienoiskokoon supistetun maailman kautta, jossa on mahdollista ottaa ns. koko tila haltuun (Laakso 2016, 149).

3.1 Omistajuus

Muumipapan urotytöt -teos (tästä eteenpäin MU) on kerrottu Muumipapan henkilökertojan näkökulmasta. Teos alkaa, kun nuori Muumipappa karkaa lastenkodista, jossa on viettänyt koko lapsuutensa. Pappa astuu ensimmäistä kertaa metsään ja hämmästyty siitä, sillä hän ei ole koskaan aikaisemmin nähnyt metsää. Hän kohtaa ensimmäisenä siilin ja tahtoo heti tietää metsän omistajan:

Kenen tämä paikka on?
Ei kenenkään. Kaikkien, siili sanoi ja kohautti olkapäitään.
Minunkin? kysyin.
Kyllä minun puolestani, siili mutisi – –
(MU, 28.)

Muumipappa toteaa siis: ”Tämä on ei-kenenkään paikka ja kaikkien paikka, siis minunkin paikkani.” (MU, 28.) Heti ensimmäisenä hän siis toteaa omistavansa metsän ja alkaa pohtia, mitä voisi metsälle tehdä. Näin hän asettaa metsän valta-asemansa vaikutuksen alaiseksi. Hän alkaa suunnitella omaa taloa metsään ja löytääkin talolle sopivan paikan puronmutkasta niityltä. Talo kasvaa Muumipapan mielikuvituksessa todelliseksi, vaikka hän vain piirtää sitä hiekkiaan. Loppujen lopuksi esitellessään talon siilille Muumipappa ymmärtääkin vain kuvitelleensa talon paikalleen. Mutta toisaalta hän on siihen tyytyväinen, sillä hän tajuaa sijoittaneensa talon väärälle paikalle: ”Jos tosiaan olisin rakentanut talon sille kauniille pienelle kukkaniitylle, niin koko niittyhän olisi ollut pilalla, eikö vain?” (MU, 32.) Muumipapasta löytyy jo tässä vaiheessa myös luonnonarvostaja, vaikka se onkin usein sidoksissa luonnon

hallitsijan roolin kanssa. Jussi Ojajärvi tuo esiin artikkelissaan, kuinka Janssonilla omistamisen halu saa vastaparikseen esteettisen tai kulttuurisen elämänsenteen. Hän tuo esiin ajatuksen, että asioita voidaan yhdessä ihailta ja niihin voidaan suhtautua muutenkin kuin omistamalla. (Ojajärvi 2018). Tämän voidaan nähdä tapahtuvan myös Muumipapan ajatuksissa erityisesti talon kuvittelemisen kohdalla.

Nuoruuden Muumipappa arvostaa luonnon kauneutta eikä tahdo tuhota sitä. Toisaalta talonrakentamishaaveet ovat edelleen läsnä. Myös teoksessa *Muumipappa ja meri* (tästä eteenpäin MM) majakanvartijan hahmon voi nähdä meren esteettisyyden kannattajana. Hänen talossaan on erikseen aaltoikkuna, josta hän voi seurata aaltoilevaa merta hänen lempituulensa, lounaisen, aikaan. *Muumipappa ja meri* -teoksessa Muumipapan haaveilu omasta sopesta on ottanut jo egoistisemmän käänteen: ”Tuolla on meidän kotimme. Tuolla seisoo minun majakkani, jonka ympärillä maa pyörii; se seisoo ylpeänä ja suorana kaikkien meren vaarojen keskellä.” (MM, 29.)

Tässä vaiheessa muumiperhe ei ole vielä edes päässyt saarelle, vaan Muumipappa maalaa saaren mielessään jo sellaiseksi kuin sen haluaa. Laakso onkin todennut artikkelissaan, että saari esittäytyy Muumipapan omien toiveidensa ja haaveidensa kautta katsottuna ja hän on luonut oman saarensa ideaalin päähänsä jo ennen saarelle pääsemistä (Laakso 2011, 164). Laakso myös kysyy, onko Muumipapan mahdollista nähdä saarta sellaisena kuin se on, vai vain omien haaveidensa ja toiveidensa kautta? (Laakso 2011, 164).

Muumipapalla on sisäinen vastakkainasettelu omistajan ja seikkailijan roolien kanssa. Hän kokee seikkailijan roolinsa osana vapauden ja sitoutumattomuuden: ”Voiko talonomistaja olla samalla seikkailija? Mahdotonta, sen minä sanon!” (MU, 32.) Toisaalta hänen perheenisyytensä on myös osa tätä seikkailijan roolin vapauden menetystä ja se kytkeytyy samalla omistamisen tarpeeseen: perheellä tulee olla koti ja hänen tulee olla hallitseva perheenpää. Muumimamman ihmetellessä, miten saarella rannalla on multaa, pappa sanoo tärkeänä: ”–Minä voin selittää sinulle sen ilmiön, sanoi isä. –Kysy aina minulta, jos et ymmärrä jotakin, minä tiedän kaiken, millä on tekemistä meren kanssa” (MM, 56). Vähänpä Muumipappa vielä tässä vaiheessa tietää, kuinka väärässä hän onkaan. Pappa kuitenkin kokee jo omistavansa koko saaren ja heilauttaa kättänsäkin ”– – kuin lahjoittaakseen äidille koko meren keinuvat levämetsät.” (MM, 56.)

Laakso on todennut, että Jansson piirtää kesyn ja villin luonnon kautta kuvaa henkilöihahmojen sukupuolittuneista maisemista: Muumimamma pakenee omaan maalaukseensa, josta löytyy

hänelle rakas Muumilaakso, kun taas Muumipappa haluaa tartuttaa villin luonnon ja rakentaa uuden elämän eristyksissä olevalle saarelle. (Laakso 2011, 165.) Laakso näkee, että Muumipapan halu saareen on hänen miehisyytensä halua maskuliiniseen hallintaan ja lisäksi kaipuuta nuoruutensa seikkailuvuosiin. Tämän lisäksi hän näkee asettumisen saarelle Muumipapan henkilökohtaisena keski-ikäisen kriisinä, kuolevaisuutensa tiedostamisena sekä haluna todistaa oma miehisyytensä. (Laakso 2011, 165–166.)

Muumipapassa ilmenee jo lapsena oman tärkeyden korostamista. Hän kertoo syntyneensä aivan erityisten tähtien alla ja paheksuu Juksun tapaa ”vain elää”. Hän kuvaakin elämän vaikeutta: ”Mielestäni ongelma on siinä, että ympärillä on koko ajan tärkeitä ja merkittäviä asioita, loputtomasti koettavaa ja mietittävää ja valloitettavaa – ja kaiken keskipisteessä istun minä itse ja olen tietysti kaikkein tärkein.” (MU, 81.)

Muumipappa pohtii muistelmien kertojan äänellä, vanhemmuuden kokemustaan ja sitä, kuinka mahdollisuuksia ei ole enää niin paljon. Pappa kokee kuitenkin lohduttavana ajatuksena sen, että hän sentään istuu edelleen keskipisteessä.

3.2 Muokkaaminen

Ympäristön muokkaaminen on mukana Papan elämässä jo alkutaipaleilta. Jo *Muumipapan urotöissä* hän on heti valmis muokkaamaan ympäristöä ja rakentamaan talon kauneimmalle paikalle. Majakkasaarella hän on onnensa kukkuroilla sinne saapuessaan, sillä hänen haaveissaan hän pääsee muokkaamaan siitä juuri sellaisen kuin tahtoo: ”Ajatelkaa, siis ajatelkaapa, että saa ikänsä rakentaa ja uudistaa saarta, kunnes se on täydellinen, ihme...” (MM, 35). Todellisuus kääntyy toki Pappaa vastaan, kun hän ymmärtää, ettei saarta pysty muokkaamaan täysin, vaan saarella on tehtävä kompromisseja ja sopeuduttava luonnon oloihin. Juuri sopeutuminen on papalle haasteellista, sillä hän haluaisi olla kontrollissa ja kokea pystyvänsä hallitsemaan kaikkea:

Mutta ei isä mitään kuullut, sillä hän sai juuri oikean otteen kivenjätkälestä, ja se vieräi paukkuen ja ryskyen alas kalliolta, iski kaksi selvää kipinää ja jätti jälkeensä häivähdyksen kiehtovaa ruudinhajua. Nyt se on meren pohjassa, täsmälleen siinä missä pitikin. (MM, 68.)

Muumipappa alkaa pitää kirjaa saaren oloista ja kuvittelee pääsevänsä lokikirjansa avulla selville kaikista luonnon oikuista – eiväthän ne oikkuja hänen mielestään ole, vaan kaikelle löytyy looginen selitys! Isot aallot tulevat tietyissä sykleissä, aina joka seitsemäs tai välillä joka yhdeksäs. Juuri järjestys ja kaaos kohtaavat saarelaisten elämässä aivan kuin monien erilaisten kulttuurien luomiskertomusten alussa.

Mamma ehdottaa papalle, että majakasta löytyy paljon pientä korjailtavaa, mutta pappi ei tahdo korjailla, vaan rakentaa jotain suurta. Hän kuitenkin kokee, että hänen vanhemmuutensa on esteenä. Papan isyyden identiteettikriisi kytkeytyy jälleen hänen maailman omistajuuden haluun, jossa perhe on vain tiellä. Hän ei pääse toteuttamaan nuoruuden seikkailijan haavettaan enää, vaikka kuinka haluaisi. Häntä ujostuttaa lähteä kokeilemaan saada majakka toimimaan ja myöntää, ettei olekaan kaikissa tilanteissa kaikkivoipa jumala, joka voisi luoda mitään tyhjistä ja siksi kodin luominen saareen on haasteellista.

3.3 Inhimillistäminen

Vaikka Muumipappa aluksi suhtautuukin kaikkeen hyvin loogisesti, hänen on erityisesti *Muumipappa ja meri* -teoksen kuluessa tullut siihen tulokseen, että luonnon lakeja ei voi kaikkia ymmärtää ja luonto on omalla tavallaan inhimillinen. Tähän lopputulemaan päätyminen käy läpi useita vaiheita. Aluksi pappi on varma, että hän saa selville meren lait: ”Käsitätkö, sanoi isä. – On saatava selville meren salaiset lait, se on kaiken perusta. Minun täytyy ymmärtää merta, jotta voisin pitää siitä. En voi rakastaa tätä saarta, ellen pidä merestä.” (MM, 173.)

Pappi uskaltaa jopa väittää, ettei pysty rakastamaan uutta kotiaan, saarta, jos ei pidä merestä. Pitäminen taas on sidoksissa meren ymmärtämiseen. Papalla on pakonomainen tarve selvittää, kuinka meri toimii, joten hän alkaa merkitä muistiinpanoja vahakantiseen vihkoon aikomuksenaan kirjoittaa niiden pohjalta tutkielman merestä. Aaltojen ymmärtämisen tarve vertautuu Italo Calvinon *Herra Palomar* (1983) -teoksen herra Palomariin, joka pyrkii purkamaan aallon yhden yksikön ja selvittämään sen tarkan matemaattisen kaavan, aivan kuin Muumipappa: ”Aaltoliike on ilmiö, joka aina herättää ihmettelyämme...” (MM, 125.) Hän on tunnustavinaan jonkinlaisen aaltojen kaavan kaaoksesta: ”Ymmärrättehän, tahdon päästä selville, noudattaako meri jotain järjestelmää vai tekeekö se aivan miten sattuu... se on tärkeää” (MM, 147.) Jo lapsuudessaan, kun Muumipappa, Fredrikson, Juksu, Hosuli ja Tahmatassu matkaavat Merenhuiskeella avomerelle ja kohtaavat ensimmäisen myrskynsä, Muumipappa toteaa myrskyn jälkeen merelle: ”Nyt tiedän sinusta aika paljon!” (MU, 88.)

Papan ennakkokäsitys on, että meri on samanlaisessa asemassa kuin hän: että sillä on tiettyjä velvollisuuksia, joita sen tulee noudattaa: ”Tahdon tietää, onko meri todella pahansuopa vai täytyykö sen vain totella – – Jotakin – jonkin... jonkinlaisia määräyksiä” (MM, 147–148.) Pappi kokee velvollisuudentunnetta perhettään kohtaan ja hänestä tuntuu, että myös merellä on velvollisuuksia jotain kohtaan, jos ei muita niin pappia kohtaan. Meren tulisi toimia pappin

toiveiden ja haaveiden mukaisesti. Pappa välttelee viimeiseen asti ajatusta, että meri olisi jollain tavalla niin inhimillinen, ettei sen tarvitsisi noudattaa kaavoja.

Loppujen lopuksi Muumipappa kokee jonkinlaisen valaistumisen hetken, jolloin hän tulee sinuiksi sen asian kanssa, että meri onkin elävä olento. Hän ymmärtää sen sanoessaan: ”Älä ole lapsellinen, sanoi isä. Eihän saari voi muuttua eläväksi. Meri on elävä...” (MM, 141.) Meri saa inhimillisiä piirteitä, kuten luonteen ja käytöksen. Papan ajatuksen juoksu jatkuu myöhemmin teoksessa: ” – – Sittenhän minun ei tarvitsekaan ymmärtää. Merellä on vain hiukan huono luonne...” (MM, 175.) Inhimillistäessään meren, hän kokee, ettei merta tarvitse ymmärtää samalla tavalla kuin objektia tai lakien nojassa toimivaa kaavaa tai mekanismia, vaan kuin subjektia tai inhimillistettyä olentoa. Tämän antropomorfismin kautta pappa kokee vihdoinkin ymmärtävänsä merta:

Ymmärrättehän, sanoi isä nojautuen eteenpäin. – Meri on suuri olento, joka on toisinaan hyvällä tuulella ja toisinaan huonolla. Ja on aivan mahdotonta tietää miksi. Siitä näkee vain pinnan. Mutta jos pitää merestä, niin se ei haittaa mitään... Silloin sietää huonot tuulet samoin kuin hyvätkin. (MM, 183.)

Raamatullinen viittaus kristillisessä vihkiseremoniassa esiintyviin hyviin ja huonoihin päiviin, tai tässä tapauksessa tuuliin, korostaa Muumipapan äkillistä syvempää tunnetta, voisiko kenties puhua jopa rakkaudesta, mereen ja luontoon. Muumit eivät ole enää keskiössä, vaan myös merestä tulee subjekti. Myrskyn alkaessa pappa ei ole enää hämmentynyt ja kadoksissa, vaan varma toimistaan ja tietää mitä hänen täytyy tehdä: ”Älä pelkää, hän sanoi. – Käyttäytyköön meri aivan miten haluaa, minä en välitä siitä. Minä aion suojella niitä, jotka asuvat tässä saarella, joka ikistä. Nyt minä *tiedän*.” (MM, 177.)

Tiedän-sana on kursivoitu ja sillä korostetaan papan oivaltamista. Hän tietää nyt, mistä meren kanssa on kyse: se elää omaa elämäänsä ja sen mielenmuutoksiin on vain sopeuduttava. Vahakantinen vihko jää lojumaan kanervikkoon ja meren tutkiminen loppuu. Päädyttyään inhimillistämään luonnon ja toteamaan, että meri on elävä, sitä ei voi eikä tarvitse tutkia samalla tavoin kuin jotain konetta. Muokkaamisesta ei ole hyötyä, omistamisestakaan ei ole hyötyä, meri toimii kuten haluaa. Teos luo näin inhimillisten muumien ja luonnon välille ekosentrisen yhteyden. Muumipappa alkaa jopa juttelemaan merelle ja kiittää sitä sen tuomasta viskilaatikosta sekä käy läpi meren tekemiä kummelluksia. Hän sinuttelee merta puhuessaan ja nostaa meren siis itsensä veroiseksi inhimilliseksi, ymmärtäväksi olennoiksi.

4 Teokset NatCul-matriisilla

Tässä kappaleessa asetan tutkimani teokset NatCul-matriisille. Teosten asettaminen NatCul-matriisille havainnollistaa teoksissa tapahtuvia muutoksia Muumipapan luontosuhteessa. Kuten Goga ja kollegat ovat todenneet, teos voi liikkua NatCul-matriisilla myös teoksen kuluessa. Näin käy esimerkiksi *Muumipappa ja meri* -teoksen kohdalla. Tarkastelen teoksia vertaamalla niiden alku- ja loppupuolta toisiinsa.

4.1 Muumipapan urotyöt

Muumipapan urotöiden alkuasetelmassa on vastakkain Hemulin hallinnoima kolkko lastenkoti ja sitä ympäröivä suuri maailma täynnä hämähäkinverkkoja, tähtiä ja pikkuotuksia. Lastenkodissa kuitenkin noudatetaan kuria ja muumipapan uteliaisiin kysymyksiin ympäristöstä ja luonnosta, hän ei saa vastauksia. Muumipappa on hyvin kiinnostunut ympäristöstään lapsena. Luonnon juhlinta on siis läsnä, vaikkei nuori Muumipappa pääsekään osalliseksi sitä vielä. Muumipapan kasvaessa hänessä tapahtuu kuitenkin hieman surullinen muutos luonnon kannalta, sillä hän kääntää katsantonsa enemmän itseensä:

Vähitellen tapahtui muutos: aloin pohtia oman kuononi muotoa. Lakkasin piittaamasta yhdentekevistä ympäristöstäni ja aloin mietiskellä yhä enemmän itseäni, mikä olikin kiehtovaa puuhaa. Lakkasin kyselemästä ja tunsin sen sijaan halua kertoa tunteistani ja ajatuksistani. Mutta voi, se ei kiinnostanut ketään muuta kuin minua itseäni. (MU, 20.)

Kun Muumipappa karkaa lastenkodista, pääsee hänen karnevalistisen villi ja vapaa lapsen minänsä esiin. Hän iloitsee, ettei hänen tarvitse enää koskaan peseytyä tai noudattaa muita lastenkodin sääntöjä. Tietynlainen lapsenomaisuus pääsee ensikertaa valloilleen pienessä Muumipapassa. Tuuli puhaltaa vastaan tuoden vierasta, mukavaa metsän tuoksua, joka täyttää Muumipapan kuonon odotuksella.

Teoksessa korostuvat erityisesti hahmojen materiaaliset tarpeet ja materian merkitys. *Muumipapan muistelmatkin* on sidottu teoksen alussa esiteltyyn merenvahasta tehtyyn raitiovaunuun. Muistelmat ovat aluksi ankkuroituna tähän objektiin mutta siirtyvät tarinan kulkiessa paperille Muumipapan kirjoittaessa niitä vihkoon erityisellä muistelmakynällä ja lukiessa sitten kirjoituksiaan muumiperheelle. Muistelmat eivät tapahdu teoksessa tässä hetkessä, vaan ne ovat muistoikkunoita menneisiin tapahtumiin. Ne sisältävät tietynlaisen muistin ja ovat värittyneet Muumipapan muistoilla: ”– – Sitä paitsi on aivan eri asia, mitä kertoo asioista ja mitä niistä ajattelee, tarkoitan että... ajatuksia ja kuvauksia kirjoittaa eri

tavalla kuin niistä puhuu, ja sitä paitsi kirjoittaminen on lähinnä tunnekysymys... Luulisin...” (MU, 47.)

Muumipappa toteaa teoksessa, että Juksu olisi ”painunut unhoon” ellei hän olisi sisällyttänyt häntä muistelmiinsa, sillä Juksulla ei ole samanlaista omistamisen ja materian haalimisen tarvetta kuin muilla hahmoilla, jolloin hänestä ei ole jäänyt konkreettista muistoa kiinnittyneenä johonkin esineeseen.

Merenhuisseken väki saapuu saarelle ja kohtaa Mymmelin tyttären. Mymmelin tytär kertoo, että on Kuninkaan 100-vuotissyntymäpäivä. Muumipappa jännittyy ja tuntee pienen kateuden pistoksen siitä, että joku muu kuin hän on kuningas ja yksinvaltiassaa saarella. Hän kysyykin, onko kyseessä ihan oikea kuningas. Sen jälkeen hän tiedustelee Mymmelin tyttäreltä, onko kuningas hänen näköisensä. Mymmelin tyttären vastatessa kieltävästi ja kysyessä miksi olisi, Muumipappa punastuu. Hän ajattelee: ”Se oli tietysti hätiköity ajatus. Mutta silti. Entä jos sittenkin... Minä *tunsin* itseni kuninkaalliseksi. No jaa.” (MU, 98.) Muumipapalla on egoistinen tarve olla kuninkaallinen ja kaikkien hallitsija tai edes sukua hallitsijalle, jolla on oma maa-alue, jonka piirissä hän voi hallita muita. Hän nostaa oman lajinsa, muumit, muiden yläpuolelle toivoen kuninkaan näyttävän muumilta.

Muumipappa ajautuu talonomistajaksi, kun hän saa siirtolaisseurueen rannalle hylätyn karttahytin omaan käyttöönsä. Hän alkaa korjailemaan ja parantelemaan sitä samaan aikaan kun mietiskelee hieman hämmentyneenä ja masentuneena uutta asemaansa elämässä. Hän ei ole enää seikkailija, joka voi matkustaa minne vain ystävien kanssa. Hän kysyykin Fredrikiltä: ”Mutta miten voi tulla seikkailijaksi, jos asuu koko ajan samassa paikassa?” (MU, 117.) Fredrik ehdottaa, että hän perustaisi siirtokunnan. Muumipappa masentuu niin, että hänen egosentrinen ajattelunsaakin musertuu: ”— — ensimmäisen kerran minua ei huvittanut hiukkaakaan ajatella itseäni. Olin vaipunut syvään synkkyyteen, joka on myöhemminkin elämässä vallannut minut niinä hetkinä, jolloin joku muu on saanut aikaan enemmän kuin minä.” (MU, 124.)

Siirtokunnasta tulee Kuninkaallisten lainsuojattomien siirtokunta. Muumipapalle kuninkuus merkitsee valtiutta, oikeutta ja valtaa, kun taas lainsuojattomuus villiyyttä, vapautta ja itsenäisyyttä. Tässä vaiheessa tarinaa hän kokee olevansa näiden kahden puolen keskellä. Ajattelun voi sijoittaa myös NatCul-matriisille niin, että Muumipappa kokee samanaikaisesti olevansa subjekti, kuningas sekä objekti, lainsuojaton ja luonnon armoilla.

Merenhuisseken noustessa ilmaan Muumipappa vapautuu ja hänestä tulee kuin luonnonlapsi:

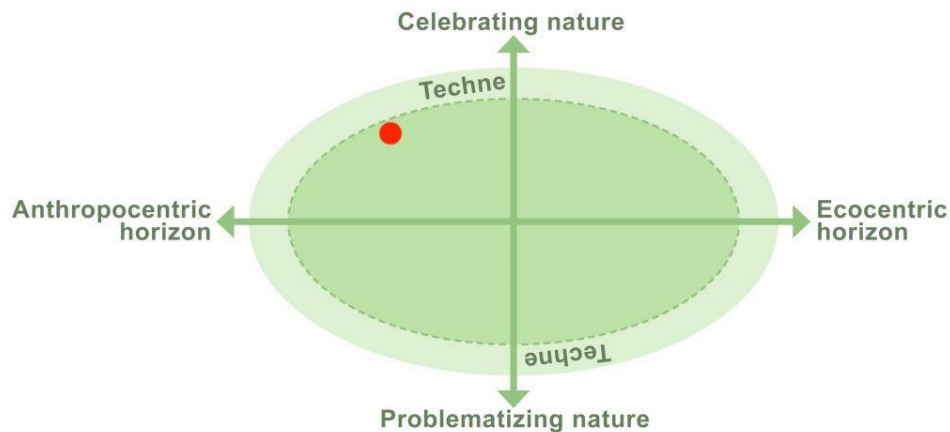
Nyt, aivan äkkiä, tunsin itseni kevyeksi ja linjakkaaksi kuin pääskynen, koko maailmassa ei ollut huolen häivää, olin salamannopea ja voittamaton. Ennen kaikkea sain täten verrattoman ilon katsella ylhäältäpäin niitä, jotka tallustivat alhaalla maassa tai tuijottivat minua kauhunsekaisen ihmetyksen vallassa. Se oli suurenmoinen hetki, valitettavasti aivan liian lyhyt. (MU, 142–143.)

Teoksen loppupuolella hahmojen elämä rauhoittuu ja he alkavat asettua aloilleen. Muumipappa ei pidä tästä ja kaipaa suureen maailmaan, mutta sateet vain lisääntyvät. Sateen lisääntyminen viittaa suurten myrskyjen alkamiseen. Muumipapan talo on kuitenkin kylliksi tukeva kestäämään myrskyt ja pian kaikki hänen ystävänsä asuvat hänen luonaan. Muumipapasta on kamalaa, kuinka kaikki asettuvat ja haluavat rakentaa astiahyllyjä ja pysyä sisällä lämpimässä. Vain hänellä on kaipaus jännittävään luontoon ja seikkailuun: ”Olin sisälle suljettuna ja silti ulkopuolinen, ja lopulta en ollut yhtään mitään ja aina vain myrskysi ja satoi” (MU, 163.)

Myrsky-yön merta kuvaillaan personifikaation kautta, kuvaamalla aaltoja ”kuin rivinä valkeita lohikäärmeitä” jotka kohoavat ”kynnet sojossa” ja ”vetäytyivät sähisten takaisin pimeyteen”. Muumipappa saa napattua Muumimamman syliinsä meren kuohuista ja alkaa ankara taistelu merta vastaan. Meri kuvataan nyt petona, joka pyrkii kaikin keinoin nujertamaan Muumipapan, mutta hän saa jostain yliluonnollisia voimia ja saa kuin saakin Muumimamman turvallisesti rannalle. Tässä Muumipappa voittaa luonnon, mutta tilannetta voi katsoa myös toisin päin. Muumimamma saakin Muumipapan rauhattomuuden ja seikkailunhalun tyyntymään. Muumipappa pääsee viimein sinuiksi oman itsensä kanssa, myrskyisä nuoruus on tyyntynyt, kun Muumimamma on astunut hänen elämäänsä.

Muumipeikko kysyy vielä jälkinäytöksessä, että mitä sitten tapahtui. Muumipappa tekee kädellään eleen, jolla hän tarkoittanee, että sitten tuli talo, perhe-elämä ja vakiintuminen. Mamma vielä täydentää: ”Sitten se *alkoi*.” (MU, 170.) Tämän jälkeen odottamaton tuulenpuuska ravistelee kuistia, aivan kuin muistutuksena tuosta myrskystä, joka muutti Muumipapan elämän. Elämän myrskyisestä nuoruudesta saadaan vielä konkreettinen muisto, kun vanhat ystävät Fredrikson, kummitus, Hosuli, Sosuli, Juksu, Mymmelin tytär ja kaikki hänen lapsensa saapuvat vierailulle. Koko joukko päättäkkin lähteä uudelle seikkailulle Merenhuiskeella ja teos päättyy sanoihin: ”Uusi portti Uskomattomaan, Mahdolliseen, uuteen päivään, jolloin voi tapahtua mitä tahansa, jos vain antaa tapahtua” (MU, 173.)

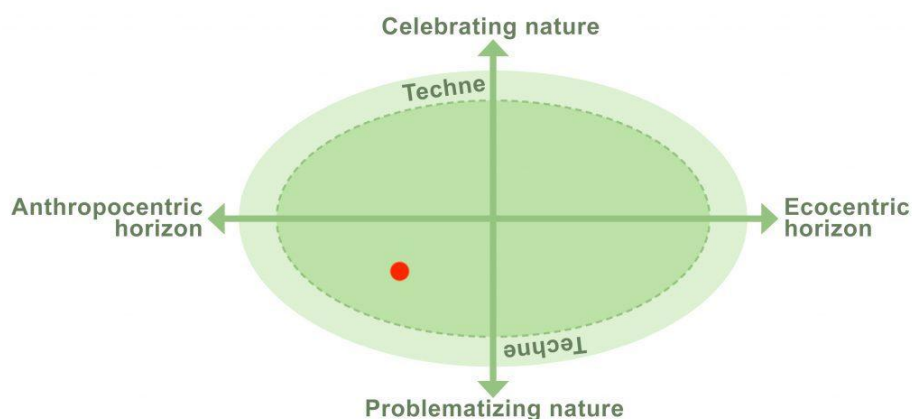
Vaikka teoksessa esiintyy paljon luonnonarmoilla olemista ja luonnossa kulkemista, hahmojen suhtautuminen luontoon ei koe suurta muutosta teoksen kuluessa. Teoksen lopun seikkailuun lähteminen on kuin paluu teoksen alkuun ellipsinä. Suhtautuminen pysyy lähes samana ja Muumipapan oma seikkailijan asetelma säilyy läpi teoksen (kuva 2).

Kuva 2. *Muumipapan urotyöt* -teoksessa Muumipapan suhtautuminen luontoon teoksen alussa ja lopussa

4.2 Muumipappa ja meri

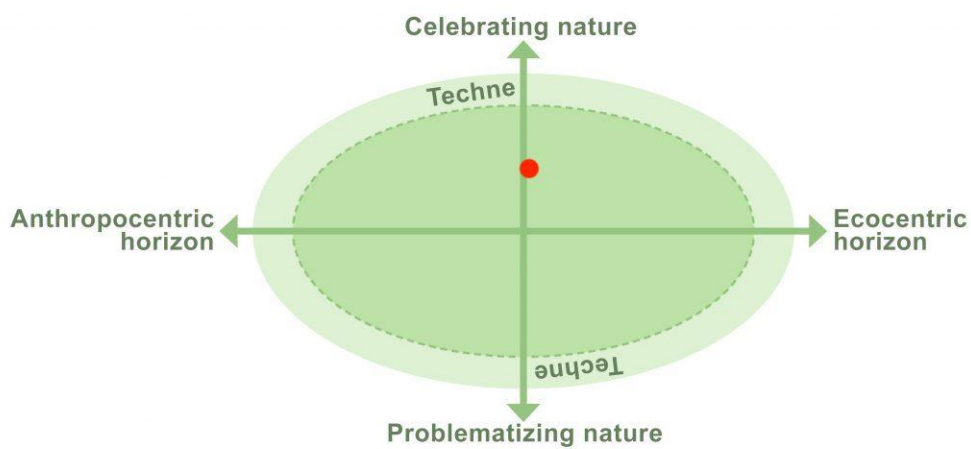
Koen, että alkupuolella *Muumipappa ja meri* -teosta Muumipapalla on hyvin antroposentrinen näkemys luonnosta. Teoksessa esitelty maisema, majakkasaari ja sitä ympäröivä meri esitellään valloitettavana ja muumiperheen halujen mukaan muokattavana alustana heidän luovuudelleen. Luonnon problematisointi esittäytyy myös erityisesti alkupuolella teosta (katso kuva 3). Muumimamma pohtii useaan kertaan, onko Muumipapan meri vihainen ja pappa taas on ärtynyt siitä, ettei hän ymmärrä luontoa ja ettei se tottele häntä.

Kuva 3. *Muumipappa ja meri* -teoksessa Muumipapan suhtautuminen luontoon kirjan alussa

Teoksen edetessä liikutaan matriisilla kohti ekosentrisempää päätyä, mutta asetelma pysyttelee kuitenkin enemmän antroposentrisenä kuin ekosentrisenä. Muumiperhe jää joka tapauksessa

asumaan saarelle ja muokkaa saarta sen verran kuin kykenee. Meri on kuitenkin saanut itseisarvon ja personifikaation kautta luonteen ja inhimillisen arvon, samoin saari. Papan suhtautuminen valloittajasta on kääntynyt suojelijaksi. Luontoa ei nähdä enää teoksen loppuvaiheessa problemaattisena vaan sen nähdään toteuttavan itseään eikä sen kaikkia salaisuuksia tarvitse selvittää. Tämä on kytköksissä meren ja saaren inhimillistämiseen. Teoksessa ei kuitenkaan päästä mielestäni täysin ekosentriseen päätyyn, jossa luonto nousisi subjektin asemaan. Majakanvalo korjataan ja tietyllä tapaa saaren valloitus tapahtuu, vaikkei enää luonnon kustannuksella. Kuitenkin tietynlainen yhteiselo luonnon kanssa löydetään. Tämän takia asetin kirjan loppupuolen vaaka-akselilla matriisin keskivaiheille (katso kuva 4).

Kuva 4. *Muumipappa ja meri* -teoksessa Muumipapan suhtautuminen luontoon kirjan lopussa

5 Päätäntö

Olen tässä tutkielmassa käsitellyt Muumipapan luontosuhdetta Tove Janssonin *Muumipapan urotyöt* ja *Muumipappa ja meri* -teoksissa. Olen tullut siihen tulokseen, että papan luontosuhde koostuu tarpeesta omistaa ja hallita luontoa, mutta papasta voidaan löytää myös syvempi luonnonarvostaja. Muumipapan tarinassa voi nähdä posthumanistisia piirteitä, sillä hän on asettanut itsensä luonnon yläpuolelle, mutta hänen valtaroolinsa alenee tarinoiden edetessä. Luonnon arvostus nousee esiin usein vasta sen jälkeen, kun hän on jo pyrkinyt muokkaamaan ja omistamaan näkemäänsä, jonka jälkeen, luonnon ”laitettua vastaan” eli toimimalla eri tavalla kuin pappu kuvitteli, se kääntää myös papan ajatukset ja saa hänet enemmän esteettisiä arvoja rakastavaksi.

Asettamalla teokset NatCul-matriisille olen voinut havainnollistaa teoksissa tapahtuvia muutoksia luontoon suhtautumisessa. Muumipapan luontosuhde teoksissa *Muumipapan urotyöt* sekä *Muumipappa ja meri* on kompleksinen. *Muumipapan urotyöt* -teoksessa luontosuhteessa tapahtuu muutoksia teoksen keskivaiheilla, mutta lopputulemana se palaa pääsääntöisesti samanlaiseen tilaan luontoa juhlistavana, mutta kuitenkin antroposentrisenä eli hahmojen subjektin roolia korostavana. Sen sijaan teoksessa *Muumipappa ja meri*, suhde luontoon muuttuu teoksen myötä. Muumipappa joutuu hyväksymään sen tosiasian, ettei hän pääse hallitsemaan luontoa juuri niin kuin haluaa majakkasaarella, vaan hänen tulee elää sopusoinnussa luonnon kanssa luonnon omilla ehdoilla. Teos siis siirtyy antroposentrisestä päädyistä enemmän ekosentriseen suuntaan.

Luonto esiintyy molemmissa teoksissa varsin objektisessa asemassa, sillä molemmissa teoksissa luontoa pyritään muokkaamaan ja hallitsemaan. Kuitenkin molemmista teoksista pystytään löytämään esimerkkejä luonnon personifikaatiosta ja luonnon inhimillistämisestä, mikä nostaa sen asemaa enemmän subjektin asemaan.

Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia Muumipapan suhtautumista luontoon myös Muumi-sarjakuvateoksissa. Tutkittavaksi hahmoksi voisi asettaa myös jonkin toisen teoksissa esiintyvän hahmon, esimerkiksi Muumipeikon. Yksi filosofinen posthumanismin tutkimuskysymys voisi olla se, miten muumien samanaikainen ihmismäisyys ja eläimellisyys purkaa dikotomista ihmisten ja eläinten välistä eroa.

1. Lähteet

Kohdeteokset

Jansson, Tove 2018. *Muumipappan urotyöt* [= MU]. (*Muumipappans memoarer*, 1968.) Suom. Laila Järvinen. Helsinki: WSOY. [Uusi painos]

Jansson, Tove 2018. *Muumipappa ja meri* [= MM]. (*Pappan och havet*, 1965.) Suom. Laila Järvinen. Helsinki: WSOY. [Uusi painos]

Painetut lähteet

Garrard, Greg 2012. *Ecocriticism*. Toinen laitos. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Routledge.

Goga, Nina, Lykke Guanio-Uluru, Bjørg Oddrun Hallås, Aslaug Nytnes (toim.) 2018. *Ecocritical Perspectives on Children's Texts and Cultures. Nordic Dialogues*. Critical Approaches to Children's Literature. Cham, Sveitsi: Springer Nature.

Haila, Yrjö 1993. Luonnon ongelma. Tiede & edistys 1/93.

Haila, Yrjö 2000. Beyond the Nature-Culture Dualism. Teoksessa Ruse, Michael (toim.) *Biology and Philosophy* 15. Julkaisu 2. Amsterdam, Alankomaat: Kluwer Academic Publishers. 155–175.

Heikkilä-Halttunen, Päivi 2011. Lapsellista agiteerausta luonnon puolesta. Teoksessa Laakso, Maria, Toni Lahtinen & Päivi Heikkilä-Halttunen *Tapion tarhoista turkistarhoihin. Luonto suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 194–209.

Laakso, Maria 2016. Saarten monet merkitykset Tove Janssonin tuotannossa. Teoksessa Laakso, Maria, Toni Lahtinen ja Merja Sagulin (toim.), *Lintukodon rannoilta. Saarikertomukset suomalaisessa kirjallisuudessa*. Helsinki: SKS. 147–166.

Laakso, Maria, Toni Lahtinen & Päivi Heikkilä-Halttunen (toim.) 2011. *Tapion tarhoista turkistarhoihin. Luonto suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Laakso, Maria 2011. Mies ja hänen saarensa. Sukupuolittuneet maisemat Tove Janssonin romaanissa Muumipappa ja meri. Teoksessa Laakso, Maria, Toni Lahtinen & Päivi Heikkilä-Halttunen *Tapion tarhoista turkistarhoihin. Luonto suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 162–177.

Lahtinen, Toni & Markku Lehtimäki (toim.) 2008. *Äänekäs kevät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Latva, Otto & Maarit Leskelä-Kärki 2022. *Meri ja Tove. Elämää saaristossa*. Helsinki: John Nurmisen Säätiö.

Lummaa, Karoliina & Lea Rojola (toim.) 2014. *Posthumanismi*. Turku: Eetos.

Malve-Tamminen, Riitta 2009. *Sisko, veli ja meri*. Suomen Luonto 8/2009.

Raipola, Juha 2014. Inhimilliset ja postinhimilliset tulevaisuudet. Teoksessa Lummaa, Karoliina & Lea Rojola *Posthumanismi*. Turku: Eetos. 35–56.

Streng, Adolf V 1955. *Latinalais-suomalainen sanakirja*. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. S.v. colere; natura.

Westin, Boel 2008. Suom. Jaana Nikula. *Tove Jansson: Sanat, kuvat, elämä*. Helsinki: Schildts.

Painamattomat lähteet

Korhonen, Kuisma 2022. Ekokritiikki. Seamus Heaney ja maan muisti. Luento Oulun yliopiston Kirjallisuuden tutkimuksen perusteet 2 -kurssilla 26.4.2022.

Nature in Children's Literature and Culture www-sivu 2022. <https://blogg.hvl.no/nachilit/> (6.12.2022)

Ojajärvi, Jussi 2018. *Muunit, luokka ja hyvinvointivaltio*. Explorations with Tove – Forskningsresa med Tove – Tutkimusmatkalla Toven kanssa -verkkosivusto. (19.3.2023) (Kirjoituksen ensimmäinen, lyhyempi versio ilmestyi Ilkka- ja Pohjalainen-lehden kolumnina 17.10.2018)

Turun Yliopisto www-sivu 2022. *Meri ja Tove kertoo aiemmin tuntemattoman tarinan Tove Janssonista*. <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/meri-ja-tove-kertoo-aiemmin-tuntemattoman-tarinan-tove-janssonista> (6.12.2022)